

KYRKNYTT

TIDNINGEN OM LIVSFRÅGOR OCH KRISTEN TRO FRÅN SVENSKA KYRKAN I KARLSTAD OCH HAMMARÖ

Kyrkoyal
6-19 SEP 2021

Allt du
behöver veta!

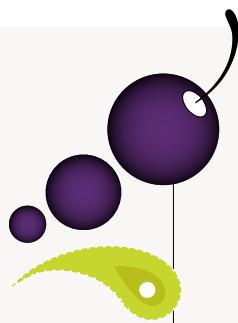

Visst går det att leva hållbart
Möt människor som valt en annan väg

Två av tre är med i kyrkan
Är det för att den hänger med i tiden?

3
2021

Lyssna på Kyrknytt

VILL DU HELLRE LYSSNA än läsa på papper eller nätet? Gå till:
svenskakyrkan.se/karlstadsstift/kyrknytt

Uppe till höger på varje sida finns en högtalar-symbol med ordet *Lyssna* intill. Klicka på den knappen så spelas texten upp på din dator eller telefon. Enkelt och smidigt för dig som inte ser så bra eller föredrar att lyssna!

VILL DU KONTAKTA DIN FÖRSAMLING?

GRAVA:

svenskakyrkan.se/grava
grava.pastorat@svenskakyrkan.se
054-53 62 20

HAMMARÖ:

svenskakyrkan.se/hammaro
hammaro.forsamling@svenskakyrkan.se
054-51 24 00

KARLSTAD:

svenskakyrkan.se/karlstadspastorat
karlstads.pastorat@svenskakyrkan.se
054-14 14 00

Vad händer i kyrkan?

I dessa tider blir det lätt ändringar. Säkrast information finner du i kalendern på respektive församlings hemsida eller via appen Kyrkguiden i din telefon.

Se svenskakyrkan.se/appar

Och Jesus sa troligen:
fastna inte i era ruiner,
bli inte rutinstatyer
förstena inte heller mig till staty.

Bild: Hans Kvarnström

Följ Dagdroppar på Instagram eller bloggen universitetskyrkankarlstad.blogspot.com om du vill se fler.

DEN JUDISKE TEOLOGEN Jacob Neusner konstaterade en gång att det bara är det som lever som förändras. Det som är dött ser nämligen alltid exakt likadant ut. Neusner menar därför att en judisk präst, rabbi, alltid står inför två utmaningar: dels att föra vidare traditionen, dels att lägga till något nytt från sin egen tid. Lyckas inte rabbinen med det så är det inte en rabbi vi har att göra med, utan en relik.

Svenska kyrkan har levt efter den devisen. Vi står fast rotade i traditionen, men vi har hela tiden förmått lägga till relevanta inslag från vår egen tid. Vi sjunger således inte bara psalmer från 1600-talet (*Den blomstertid nu kommer*) eller 1800-talet (*Blott en dag*) utan vi sjunger också psalmer från vår egen tid (*Stad i ljus*). Förändring är helt enkelt en självklar del av en levande tradition.

Nu är det snart kyrkoval, och du som medlem kan göra din röst hörd. Hur vill du att Svenska kyrkan ska förändras de kommande åren? Vad vill du att kyrkan ska prioritera? För vår tradition lever, och den förändras därför hela tiden.

Vad vill du att Svenska kyrkan ska göra?

SÖREN DALEVI
biskop i Karlstads stift

läs KYRKNYTT på nätet
svenskakyrkan.se/karlstadsstift/kyrknytt
svenskakyrkan.se/karlstadspastorat/kyrknytt

KYRKNYTT
Karlstads pastorat
Västra Kyrkogatan 5, 652 24 Karlstad

ansvarig utgivare och redaktör
Cecilia Hardestam 054-14 15 32
cecilia.hardestam@svenskakyrkan.se

redaktionsråd
Camilla Arnäs-Nielsen, Louise Hedberg, Marie
Lundström, Helena Söderqvist och Jenny Westling

grafisk form
Maria K-Back, Whiter Shade

tryck
LÖWEX Trycksaker AB, Växjö
ISSN 2001-6212

Svenska kyrkan

PETER FRANKE

66 år, frilansjournalist och fd politisk redaktör på Värmlands Folkblad, Karlstad

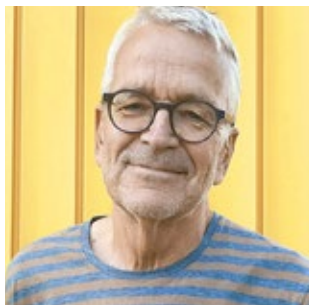

FOTO GUNILLA FRANKE

– Ja, det ska jag. Om man är medlem i en förening måste man ta den möjlighet man har för att påverka vilka som ska bestämma. Det spelar stor roll vilka som tar besluten. Det gäller både i kyrkan och i kommunfullmäktige. Jag har inget personligt engagemang i kyrkan och är ingen flitig kyrkobesökare men har alltid varit medlem. Däremot har jag inte alltid röstat. Men det har blivit allt viktigare att göra det, tycker jag. Det finns krafter som vill annat med kyrkan än det jag vill. För mig är den centrala uppgiften att stå upp för alla människors lika värde. Kyrkans arbete mot orättvisor, för försoning och fred, för hjälp till utsatta och svaga behövs. Jag tycker att kyrkan gör en insats för ett bättre samhälle. ●

– Vilket datum är kyrkovalet? Och kan man förtidsrösta? Bra, då hinner jag. Ja, jag tänker rösta. Det som främst intresserar mig är de kulturhistoriskt värdefulla kyrkorna, och prästgårdarna även om det är få kvar. Tänk alla skatter som finns inuti kyrkorna. På alla resor jag gjort och gör, går jag gärna in i en kyrka för att uppleva miljön. Svenska kyrkan har ett oerhört viktigt arv att förvalta.

Sen tycker jag att kyrkan är viktig i alla kriser när människor har behov av tröst. Men också i glädje, när folk gifter sig och döper sina barn. Jag vill vara med och påverka hur kyrkan styrs. Är jag medlem så är det min plikt och min rättighet att rösta. ●

LENA SEWALL

79 år, författare och bibliotekarie, Karlstad

FOTO HELENA SÖDERQVIST

Ska du rösta i kyrkovalet?

– Jag tror det. Har gjort det alla andra år men nu är jag väldigt dåligt insatt. Har inte sett något om kyrkovalet än i mina kanaler (sex veckor före valet, reds anm), och då följer jag ändå Svenska kyrkan på Facebook. Jag tycker att kyrkan har ett viktigt arbete i samhället, värderar de sociala insatserna och genom att rösta är jag med och påverkar vilken social riktning kyrkan tar. Fast sen är det som att jag tänker – politiken är dömd att misslyckas. Man kan inte få som man vill, men man kan ändå lägga sin röst. Vi får se vad jag hinner ta reda på, tycker det är viktigt att vara insatt om jag ska rösta. ●

MARCUS-GUNNAR PETTERSSON

34 år, illustratör, Arvika

FOTO JESSICA SÖDERBERG

FOTO HELENA SÖDERQVIST

– Nej, det ska jag inte. Jag är medlem i kyrkan men har aldrig röstat i ett val. Visste inte ens att det var val i höst, har inget intresse på det sättet. Jag är döpt och konfirmerad men går aldrig i kyrkan. Att jag står kvar som medlem beror på att jag tycker kyrkan gör bra saker för människor, det är deras sociala arbete som jag stöttar med min medlemsavgift, till exempel för ensamma och flyktingar. Har funderat på att lämna kyrkan men det blir nog inte så. ●

JOHANNA "DOTTER" JANSSON

34 år, sångare och låtskrivare, Stockholm

– Ja, det ska jag absolut. Kyrkan är viktig för mig, både ur samhällssynpunkt och på ett personligt plan som bekännande kristen. Genom att rösta kan jag påverka på det sätt som mest motsvarar det jag vill att kyrkan ska vara.

Vill lyfta fram tre viktiga saker: Kyrkan fungerar som ett socialt kitt och för människor samman. Det skapar engagemang. Kyrkans roll mellan civilsamhället och det offentliga är också betydelsefull. Kommuner är myndighetsutövare, kyrkan kan på ett annat sätt möta de utsattas villkor. Den tredje aspekten handlar om att vara en kritisk röst mot statsmakter och myndigheter, att föra människors talan och höja rösten mot orättvisor. ●

GEORG ANDRÉN

61 år, landshövding, Karlstad

FOTO ØIVIND LUNDO

utfrågare HELENA SÖDERQVIST

Johan Erle och Miriam Jörgensen visar Kyrknyttts utsända runt i Sunnemo Ekoby. Gårdens hus är byggda så hållbart som möjligt och i växthuset samsas bland annat jordgubbar, tomater och kemikaliefri tobak för eget bruk. Guidningen avslutas på verandan med en drink på avokado och maskrosblad.

Sättet vi människor lever och konsumerar på i dag är inte hållbart. Men förändring är möjlig! Här följer två exempel att inspireras av.

Text Sarah Daleke | Bild Jocke Lagercrantz

De skapar plats för hållbara liv

En hållbar plats med annan värdegrund än konsumtionssamhällets, det är vad Johan Erle och de andra i Sunnemo Ekoby vill skapa tillsammans.

Det var i slutet av 2017 som Johan Erle köpte Sunnemo Gård, 67 hektar mark med skog och öppna ängar. Syftet var att starta en ekoby och han hade letat ett tag efter den perfekta platsen.

– Att det blev just Sunnemo är för att marken här aldrig varit besprutad, här finns inga konventionella jordbruk. Så marken och vattnet är

fritt från kemikalier, vilket tyvärr är väldigt ovanligt nu för tiden.

I dag är det tolv personer som bor på gården året om och cirka tjugopersoner under sommaren.

– Många vill bo lugnt, så de bor här och pendlar till Hagfors eller Munkfors för att jobba. Övriga jobbar fem timmar om dagen på gården mot mat och husrum, vilket även de som bor här över sommaren gör.

Miriam Jörgensen från Danmark har bott i ekobyn i ett och ett halvt år och är ansvarig för permakulturodlingen, en form av hållbar odling. Hon visar oss runt i trädgården.

– Här sår vi exempelvis höga bönor längst in i en cirkel och de fixerar kväve. Utanför har vi en ring med

majs, vilket är en kvävekrävande växt. Därefter kommer bondebönor som fixerar kväve och utanför dem odlar vi squash, som är kvävekrävande. Det handlar om att skapa bra förutsättningar där de olika växterna gynnar varandra.

Miriam berättar vidare om bokashi, vilket är ett sätt att kompostera och skapa bra matjord genom att gräva hål i marken på olika ställen och fylla med matavfall. Hon demonstrerar även fördelarna med täckodling som bevarar fuktigheten i jorden.

– Det handlar också om att skapa ett bra mikroklimat. Genom att bygga det stora vedskjulet där det står och parkera den stora bussen där den står så stänger vi ute de kalla vindarna och

höjer temperaturen vid odlingarna här med tre till fyra grader, berättar hon.

Vi kommer fram till huvudbyggnaden där gårdens höns går utanför och pickar. På baksidan av huset öppnar fälten vackert upp sig och längre ner glittrar solens strålar i sjön.

– Där badar vi ofta, säger Johan samtidigt som han bjuder oss på en drink gjord på bland annat avokado och maskrosblad.

Tanken är att skapa en egen ekonomi så småningom, som ekobyn kan gå runt på. Det finns planer på att bygga både ett eget bryggeri och ett café.

– Det kommer att ge en del inkomst. Sedan har vi ju grönsaker vi kan sälja och vissa av husen hyr vi ut, berättar Johan.

Visionen är att skapa en ekoby med innovativa lösningar för både boende, energi och odling.

– Ekologiska odlingar har vi redan, men tanken är de ska bli större. När det gäller energi vill vi främst satsa på solceller och ved från den egna skogen. Och husen vi bygger vill vi bygga så hållbart som möjligt, på olika innovativa sätt.

Ett exempel på det är trädkojan som Peter Stålnacke bygger. En pampig sådan, högt över marken. Peter är byggansvarig på gården och en av de som bott här längst, sedan 2018.

– När jag kom hit hade jag en dröm om att bygga ett hem högt upp i träden och när jag såg den här platsen visste jag direkt att det var här jag ville bygga, berättar han.

Han har designat huset själv och använder bara hållbara material. Isolerar huset gör han med industrihampa, eftersom han vill kunna bo här även på vintern.

– Det har tagit lite tid men det är ingen stress. Jag bygger när jag känner för det, så att det inte ska kännas som en press på något vis utan bara vara roligt.

De som inte vill bygga sitt eget hem bor i de olika små husen runt på om gården samt i tält.

– Och i den stora bussen finns åtta sängplatser till dem som bor här över sommaren, berättar Miriam.

En annan aspekt på hållbarhet som Johan är mycket engagerad i är att bygga ett hållbart toalettavfallssystem på gården.

– I dag är det ju brist på fosfor på åkrarna men samtidigt för mycket fosfor i vattendragen, något som dagens ohållbara avloppssystem bidragit till.

Johan vill därför testa att bygga ett system där avloppsvattnet inte blandas med gråvatten, utan istället fermenteras och sedan används som gödsel.

– Ett kilo morötter ska ge gödning till ett kilo nya morötter – det är ett hållbart kretslopp.

Ekobyen är öppen för alla som skulle vilja komma och bo, både för kortare eller längre tid.

– Det spelar ingen roll vilken nationalitet, kultur, religion eller ålder man har. Alla är välkomna, understryker Johan.

Förutom miljöaspekten lockas många av den sociala delen och att inte behöva jobba åtta timmar om dagen, som normen är.

– Här jobbar vi fem timmar om dagen med sådant vi är intresserade av, sedan hjälps vi åt med mat och städning. Det innebär också mer tid över för fritid, dans, spiritualitet och annat vi vill göra. Som att exempelvis fundera över meningen med livet.

NAMN: Emma Sundh

ÅLDER: 38 år

YRKE: Hållbarhetsinfluencer, föreläsare och författare

FAMILJ: Gift med Johan Sundh, 40 år, bioinformatiker vid Stockholms universitet. Tillsammans har de två döttrar.

JUST NU: Bor på 45 kvadratmeter med två barn i föräldrarnas gamla verkstad.

Ord som stress och livspussel har blivit allt vanligare i dag. Men är det egentligen ett rikt liv? Den frågan ställde sig hållbarhetsinfluencern och föreläsaren Emma Sundh. Resultatet blev bland annat en flytt från Stockholm till Värmland, och ett hållbarhet liv med mer livskvalitet.

”Vi vill rucka på normen”

Vi träffas på tomten i Glänne, ett par mil norr om Karlstad, där Emma med familj är i full gång med att planera hur deras blivande halmbalshus ska byggas.

– Vi ville gärna bo i närheten av mina föräldrar, vilket vi kommer att göra nu då vi fick möjlighet att köpa den här tomten, berättar Emma.

Första steget i husbyggningsprocessen blev att montera ned det gamla huset som stod på tomten.

– Vissa tycker att man gör det krångligt för sig när man monterar ned istället för att bara riva. Men för mig är det viktigt att återbruka och ta tillvara resurserna. Och också visa respekt för de som har bott och byggt här tidigare, säger Emma.

– Det finns så mycket prylar i vårt samhälle i dag, ändå konsumeras och produceras det nytt hela tiden. Det är inte hållbart.

Även träden de har huggit ned på tomten kommer att återbrukas, i form av bland annat trägolv i det blivande huset.

– Vi kommer att bygga stommen till huset av plockhugget trä, eftersom det är bättre för den biologiska mångfalden än trä från kalhyggen. Sedan pressar vi in halmbalar mellan trästommarna, vilket blir en väldigt effektiv isolering. Halmen vi ska använda kommer från en bonde i grannkommunen.

Ja, Emma och hennes man Johan vill bygga så hållbart det bara går och helst bara använda lokalt och återbrukat material, samt försöka undvika betong, plast och stål.

– Det är fint när man bor så här på bygden, folk hör av sig och berättar att de exempelvis har gamla dörrar och fönster. Eller enkupigt taktegel, berättar Emma, och pekar på en hög som de kommer att använda till taket.

Men Emmas liv har inte alltid haft fokus på hållbarhet. Hon och hennes man levde under många år ett stressigt och kostsamt liv med en sekelskifteslägenhet i Stockholm och ett sommarhus på Gotland. Den varma sommaren 2018 blev en rejäl väckarklocka gällande de allvarliga klimatförändringar vi alla står inför.

– Dels drabbades vi personligen av torkan på Gotland den sommaren. Men även många av mina följare på sociala medier började ifrågasätta mig och bad att jag som influencer, med stort inflytande, skulle göra något.

Från att ha fokuserat på återbruk inom kläder och inredning breddade så Emmas sitt fokus till att också inkludera klimatet, mat och resor med mera. Och det både på ett professionellt och personligt plan.

– Jag vill leva skavfritt, jag vill inte hålla på att rättfärdiga mitt leverne. Det tar jättemycket energi att hålla på att förklara sig hela tiden. Jag vill istället leva som jag lär, visa att det går. Och att ett hållbart liv är ett rikare liv.

Emma poängterar flera gånger att det i dag är lättare att göra fel än hållbarhetsrikt, men också att vi alla har makt att förändra och påverka mot ett mer hållbart samhälle.

– Dina och andras barn kommer att fråga: Vad gjorde du när du hade chansen? Man måste ta ställning till vilken sida av historien vill man stå på.

– Vi människor är flockdjur och gör som andra gör. Jag och min man vill bidra till att rucka på normen och inspirera, exempelvis genom sättest vi väljer att bygga hus på.

Kurs i självhushållning

OM DU ÄR INTRESSERAD av att lära dig mer om exempelvis ekologisk odling och att ta tillvara på naturens resurser erbjuder Klarälvdalens Folkhögskola utanför Sunne kursen *Självhushållning*.

Där får du bland annat lära dig odla din egen mat, bygga ditt eget hus, småskaligt skogs- och lantbruk och hur du på andra sätt kan bli självförsörjande.

LÄS MER PÅ:

regionvarmland.se/folkhogskolor/klaralvdalens-folkhogskola

De flesta svenskar är kvar i kyrkan. Tacka öppenheten, människosynen och inte minst kvinnorna för det.

Text Annika Lindqvist | Bild Pär Schwenk

Två av tre väljer att vara med!

Mer än hälften av alla invånare i Sverige är medlemmar i Svenska kyrkan, och i Karlstads stift är andelen ännu högre.

– Att kyrkan har så många medlemmar beror på att vi har varit kapabla att ta rätt beslut i avgörande frågor, och beslutet om kvinnliga präster har varit helt avgörande, säger biskop Sören Dalevi.

För femtio år sen var 95 procent av invånarna medlemmar. Jämfört med det är förstås dagens 55,2 procent ett rejält tapp.

Men tar man hänsyn till att svenskar inte längre föds in i kyrkan och att en växande del av befolkningen har en annan religion, så blir perspektivet annorlunda. Karlstads stift ligger dessutom rejält över snittet i riket, med 66,2 procent av invånarna.

– Det är ju bra siffror! Vi har varit dåliga på att inse det, tycker Sören Dalevi.

Biskopen ser en viktig förklaring till att Svenska kyrkan ändå har så många medlemmar i det tidiga ställningstagandet att låta kvinnor bli präster. Han jämför med Church of England som har liknande rötter som Svenska kyrkan, men där i dag bara ett par procent är betalande medlemmar.

Medan kyrkan i Sverige år 1958 beslutade att prästviga kvinnor gjorde Church of England samma sak först 1994.

Det är värt att påminna om att kyrkan, både i England och Sverige, bärs upp av kvinnor. Det är de som oftast besöker gudstjänsterna och en stor andel av allt frivilligarbete utförs av kvinnor. Ett skäl till det stora medlemstappet i England anses vara att kvinnor har känt sig svikna och nedvärderade av kyrkan.

– Det är klart att det spelar jättestor roll att Svenska kyrkan inte blev en bastion för att hålla kvinnor tillbaka! säger Cristina Grenholm, som är kyrkosekreterare och samordnar kyrkans teologiska arbete på kyrkokansliet i Uppsala.

Beslutet 2009 att göra det möjligt för

homosexuella att gifta sig i kyrkan var ett annat tydligt tecken på att kyrkan utvecklades i takt med samhället.

Kritiker kan invända att kyrkan ska stå för det eviga och orubbliga, inte hänga med aktuella strömningar. Skräckexemplet är nazitiden, då de tyska kyrkorna följde med tiden så till den grad att de stödde Hitler.

– Kyrkan måste stå självständig från politiken, säger Sören Dalevi.

– Men vi fattade inte besluten om att prästviga kvinnor och tillåta samkönade äktenskap för att vara samhället till lags, vi gjorde det efter moget teologiskt övervägande och i enlighet med kyrkans människosyn.

Ett diskussionsämne på senare tid är nyandlighet. Hur mycket yoga, med ursprung i indisk religion, kan kyrkan släppa in?

– Vi kan inte famna allt. Vi är en kristen kyrka och vi tror till exempel inte på reinkarnation. Där emot ska vi vara öppna för folk som är sökare. En tradition som lever utvecklas hela tiden, framhåller Sören Dalevi.

Främst är det kvinnor som ägnar sig åt yoga, meditation och heliga danser, precis som det mest är kvinnor på traditionella gudstjänster – och sedan flera är flest kvinnor som blir präster.

Cristina Grenholm tycker det är ett problem att männen väljer bort kyrkan.

– Som folkkyrka måste vi vara där människor är. Och om församlingens grupper enbart består av kvinnor måste vi fråga oss var männen är. Evangeliet handlar ju om att det mänskliga och det gudomliga möts.

Vad gör dansen i kyrkan?

Allt fler kyrkor öppnar för sådant som yoga, heliga danser och meditation. Men varför gör de det? Och ser utövarna dansen som ett sätt att uttrycka tro eller som något annat?

FOTO: ØYVIND LIND/KON

Lovisa Malmqvist i rosa smoking och Ronja Haapala i vit bröllopsklänning gifte sig den 12 juni i Rudskoga kyrka. Vigseln förrättades av den ena brudens far, prästen Kent Malmqvist.

Att de skulle gifta sig i kyrkan var viktigt för Lovisa. För Ronja var själva platsen Rudskoga viktigare. Så den 12 juni vigdes Lovisa Malmqvist och Ronja Haapala i Rudskoga kyrka.

Pride i praktiken

Lovisa och Ronja har varit ett par sedan 2018. I höstas friade Lovisa. Bröllopsplaneringen präglades av ovisshet om hur det skulle bli med restriktionerna kring pandemin, men några saker bestämde de tidigt.

– För mig var det självklart att vi skulle gifta oss i kyrkan. Jag är uppväxt i en frikyrka, som jag inte tillhör längre, och min pappa är präst så han vigde oss. Han vigde min bror och hans fru, och jag ville att han skulle viga oss också, säger Lovisa.

– Man kan inte bli mer godkänd än så, flikar Ronja in.

Hon hade kunnat tänka sig andra alternativ än kyrkbröllop, men i och med att det var betydelsefullt för Lovisa så fick det bli så.

– Och jag tycker ju också att det är högtidligt att vara i en kyrka.

Kyrkans bejakande av deras kärlek spelade in.

– Kyrkan syns ju på Pride. Det är inte bara att de stöttar en om man själv hör av sig, de syns ju utåt. Det känns som en värme, ett välkomnande.

– Och det är häftigt att det finns präster som är öppett homosexuella.

Den 12 juni stod bröllopet i 1700-talskyrkan i Rudskoga, sju mil väster om Örebro där de bor.

– Det är lite extra fint att min pappa är begravd i Rudskoga. Och min mamma bor i närheten, berättar Ronja.

Deras mammor förde varsin dotter till altaret, Lovisas pappa Kent Malmqvist förrättade vigseln och ingångsmusiken var *A thousand years* av Christina Perri.

– Det är vår låt.

Nu är de fru och fru Haapala.

ÄKTENSKAP FÖR ALLA

År 2009, samma år som riksdagen beslutade att två människor av samma kön har rätt att ingå äktenskap, beslutade kyrkomötet att tillåta vigseln av samkönade par i Svenska kyrkan. Även före pandemin minskade det totala antalet vigslar i Sverige, både kyrkliga och icke kyrkliga. Däremot har antalet samkönade vigslar i Svenska kyrkan, med några års undantag, legat tämligen konstant på cirka 160 om året ända sedan de första vigslarna år 2010. År 2019 vigdes 14 146 par i Svenska kyrkan. Av dem var 157 (1,1 procent) samkönade.

Under tre år ska forskare vid Karlstads universitet undersöka nyandligheten i Svenska kyrkan.

I dag är det få storstadsförsamlingar som inte erbjuder aktiviteter som yoga, meditation, heliga danser eller qigong, men det har forskats mycket lite på de nya sätten att ägna sig åt religion.

Eller nya är de väl egentligen inte.

– Heliga danser är en mycket gammal kyrklig tradition, påpekar teologie doktor Helene Egnell som tillsammans med Katarina Plank, docent i religionsvetenskap, ska undersöka nyandligheten.

Men Svenska kyrkan har under århundraden varit helt inriktad på det talade ordet. De praktiker som i dag dyker upp i kyrkorna är mycket mer kroppsliga.

– Men varför utövar människor yoga i kyrkan? Är det kanske bara för att må bra i kroppen? Det kanske inte alls handlar om andlighet, säger Katarina Plank.

Forskarna ska följa tre församlingar i Stockholms stift, där de ska intervjua både deltagare och ledare i nyandliga aktiviteter, liksom kyrkoherdar.

Om många till att börja med var kritiska så tror Helene Egnell att acceptansen i dag är större.

– Men jag tycker det är viktigt att kyrkorna funderar över varför de erbjuder de här aktiviteterna, och reflekterar teologiskt över dem. Hur tänker man om att yogarörelserna kommer från en annan religiös tradition?

Hon tror inte att nyandligheten skrämmar bort församlingsbor.

– Men det kan nog bidra till bilden av Svenska kyrkan som flummig.

Genusaspekten blir viktig i forskningsprojektet som också ska jämföra de nordiska kyrkornas strategier och förhållningsätt till nyandligheten. Projektet heter ”Folkkyrkans nya ansikten – levd religion, nyandliga praktiker och teologisk legitimitet”, och har beviljats 3,9 miljoner kronor av Riksbankens Jubileumsfond.

Ung präst öppnar upp för fler

Tillgänglighet är en hjärtefråga för Emmy Lindgren, stiftets enda teckenspråkiga präst.

Emmy Lindgrens tjänst är placerad i Karlstadsstadsdelen Norrstrand, men en viktig del av hennes arbetsuppgifter består i att vara präst för alla i Karlstads stift som är döva och som har teckenspråk som modersmål. Sammanlagt är det ett tjugotal personer, de flesta i hög ålder.

Teckenspråk är inte hennes eget första språk, hon studerade det parallellt med prästutbildningen.

– Tanken är att jag ska ha gudstjänster på teckenspråk, men behovet får styra. Under pandemin har vi träffats utomhus, tagit promenader och fikat. Fikat är det viktigaste.

ATT GÖRA KYRKAN TILLGÄNGLIG är hennes mission. Hon arbetar bland annat med en grupp som består av unga vuxna med olika funktionsvariationer, och ska starta en grupp för familjer med barn som har särskilda behov.

– Det är viktigt för de här familjerna att de kan känna att det finns någonstans där de är norm.

Emmy började utbildningen direkt efter gymnasiet. När hon prästvigdes i juni 2020 hade hon nyligen fyllt 25. Hon har ett särskilt ansvar för Svenska kyrkans unga och tycker att det är en fråga om tillgänglighet också att underlätta så att unga nås av kyrkans budskap.

Hon var själv ungdom i kyrkan.

– Jag är uppväxt bredvid Mariagården i Skattkärr, och var med i nästan alla grupper som kyrkan hade.

Fler kvinnor än män är nu präster i Svenska kyrkan.

– Ändå kan jag fortfarande mötas av inställningen att jag inte är riktigt lika mycket präst som en man är. Det är fortfarande mycket som är skevt i kyrkan.

Sedan 2014 är Svenska kyrkans högsta ledare en kvinna.

Emmy Lindgrens ögon lyser när hon talar om ärkebiskopen.

– Hon är så otroligt bildad och en sådan förebild! Hon bryter mot så många normer. Kvinna och inte svensk från början. Vi har en ärkebiskop som syns. Det händer nåt när påven tar Antje Jackelén i hand.

Präst, Lundellfan och radioman

– Många kanske inte tänker på hur Ulf Lundell brottas med tro, hopp och kärlek i sina texter, säger Jonas Bodinger Larsson. Han är präst i Fryksände pastorat, och initiativtagare till en välbesökt Lundellmessa i Torsby.

I ngen annan kommun har så hög andel medlemmar i Svenska kyrkan som Torsby: 77,4 procent. Precis som på andra ställen får kyrkan ändå anstränga sig för att nå människor, och lite extra för att nå män.

Ett sätt är Gubbfrukost som kyrkan arrangerar varannan tisdagsförmiddag när det inte är pandemi.

– När det bara är män blir det lättare för dem att öppna upp och prata om viktiga saker.

Till Lundellmässan var förstås också kvinnor välkomna, även om de flesta av Lundells trognaste fans är män. Mässan hölls i november 2019. Några månader senare var det stopp för alla publika evenemang. Då skapade kyrkan *Tisdagsstudion* i närradiostationen Radio Fryksdalen. En eftermiddagstimme med hälsningar från och till dem som inte kunnat träffas och samtal som är lättsamma men med en allvarlig underton.

– Vi vet att många lyssnar på oss när de är på jobbet, många män som annars inte kommer till kyrkan.

JONAS BODINGER LARSSON hade jobbat som skådespelare i många år innan han 37 år gammal började läsa till präst. Han var 45 år när han 2019 prästvigdes, en av de äldsta under sitt slutår, och en av bara tre män.

– Den stora frågan för oss som är präster och män är väl den: hur får vi fler män att vilja bli präster?

Var är männen?

Lite mer än hälften, 50,5 procent av alla präster i Svenska kyrkan är kvinnor. Bland de nya prästerna är männen i klar minoritet, endast 33 procent av de 359 personer som examinerades från prästprogrammet från hösten 2014 till 2020.

Lägger man till andra personalgrupper blir männen ännu färre. Mindre än 14 procent av diakonerna, 22 procent av församlingsdiakonerna och 10 procent av administrativ personal i kyrkan är män. Bara bland kyrkogårdsarbetarna är männen i majoritet: 65 procent.

Livsmening, livsmod och livsglädje – samtal om existentiell hälsa

Hur mår du och hur känns det att leva? Har livet en mening? Kan du värdesätta dig själv och känna inre frid? Livsfrågorna gör sig påminda i tider av förändring och ovisshet och kan vara nycklar till den nya hälsodimensionen – existentiell hälsa.

Utfrågare Cecilia Hardestam

Lisbeth Gustafsson är journalist, författare och hedersdoktor vid Uppsala universitet och har livet igenom sökt olika sätt att tala om de stora livsfrågorna. Nu senast i boken *Leva med ovisshet – samtal om existentiell hälsa* där hon tillsammans med terapeuten och ledarutbildaren Kerstin Enlund belyser den existentiella hälsans betydelse som motståndskraft mot livets prövningar och svårigheter.

Enligt Världshälsoorganisationen, WHO, finns det en existentiell dimension av hälsa vid sidan av fysisk, psykisk och social hälsa.

I boken listas åtta byggstenar i människans existentiella hälsa och varje byggsten har ett eget kapitel:

- Hopp som framtidstro
- Helhet och integration av tankar känslor och handlingar
- Andlig kontakt på ett djupare plan
- Förundran som väcker gensvar inom oss
- Meningen med och i livet
- Inre frid och harmoni
- Andlig styrka att komma igenom det svåra
- Personlig tro som ger fäste i vardagen

– Det speciella för mig med de åtta byggstenarna i existentiell hälsa är att vi inte behöver uppfinna dom, att de finns nedlagda i livet, säger Lisbeth Gustafsson.

– Kanske handlar det mer om att upptäcka nya sidor av oss själva och våra liv. Att fundera över vad som ger oss hopp och mening i livet och hur vi förmedlar det till andra omkring oss. Min erfarenhet är att det händer något när vi talar sant om livet i mötet med varandra. Att det skapas tillit, att goda samtal är tillitens födelseplats.

Vad ger dig hopp och mening i livet?

– Det som ger mig hopp är omsorg om livet. Omsorgen är en kraft som föds genom oss för att skydda och värna livet.

– Med åren har hopp alltmer blivit ett uppdrag för mig, att vara bärare av hopp. Inte minst i mötet med en del unga vänner som tappat hoppet och framtidstron. Jag frågar mig ofta om det går att förmedla hopp till den som har förlorat hoppet. Jag vet inte om det är möjligt, men jag försöker vara bredvid, vara närvarande som ställföreträdande hopp.

Personlig tro är en annan byggsten till hälsa. Vad menas med tro i det sammanhanget?

– Det behöver inte vara en religiös tro men värden i livet som ger fäste. Tro är en känslig fråga för många men samtidigt finns det hos många en dragningskraft till mysteriet. Jag minns ett framtidsseminarium kallat *Vart går trenden?* några år tillbaks i tiden. I rapporten efteråt kunde man läsa: ”Medan samhället genomgår en förändring från industri- till informationssamhälle genomsyras människorna av en mysterielängtan, en längtan efter något som är större än deras egna hjärtan och tankar.”

– Det finns så många berättelser om tro och andliga erfarenheter om vi väljer att lyssna på varandra. Jag har många gånger häpnat över människors tros liv i det tysta. Inte tro som trossatser utan tro som liv – subtila erfarenheter av närvaro i situationer då livet prövas. Var det en skyddsängel som räddade oss? Var kom kraften ifrån? Vem viskade i mitt öra? Livet rymmer aningar, förnimmelser och förvandlande ögonblick om vi väljer att vara lyhörda för det.

Hur ser din egen tro ut?

– Jag talar hellre om andlighet än tro. Min andlighet vaknade under en djup förlust i livet. Då öppnades mina ögon för livets förunderliga mysterium. Med tiden har jag lärt mig att uppskatta den kristna trons mer traditionella språk och bilder för livets hemligheter. Tron är en gåva som ger mig sammanhang och mening i livet.

Leva med ovisshet – samtal om existentiell hälsa

LISBETH GUSTAFSSON FÖRELÄSER i hörnsalen på Värmlands museum tillsammans med Kerstin Enlund, terapeut, ledarutbildare och ordförande i Equmeniakyrkan. De båda berättar om den inre hälsans byggstenar, om livet och livserfarenheter som väg till andlighet och tro utifrån sin gemensamma bok.

NÄR: Lördag 13 november kl 10.00-15.00, avbrott för lunch

VAR: Värmlands Museum

INFO OCH ANMÄLAN (senast 1/11): ase.lindberg@svenskakyrkan.se eller 054-17 24 11
Ingen kostnad. Lunch finns att köpa på plats.

bli bärare av hopp förundras se människan lyssna till livet be om hjälp visa självmedkänsla

Lisbeth Gustafsson tipsar om hur du kan känna framtidstro, trots omvälvande förändringar.

Tips!

• SE MÄNNISKAN

Vårda det mänskliga mötet! Glöm inte att tillit skapas i genuina möten. Tilliten bärs på tusen axlar och vi är, var och en av oss, en axel.

• LYSSNA TILL LIVET

Om vi lär oss att lyssna till livet kan vi fördjupa förståelsen av oss själva. Livet är inte trasigt eller helt – utan både trasigt och helt. När vi lyssnar till sorgen får vi kontakt med glädjen. "Var inte rädd för mörkret ty ljuset vilar där", som det heter i dikten.

• LÅTA DIG FÖRUNDRAS

Vi kan i all enkelhet öva oss i närvaro och uppmärksamhet på det som händer omkring oss. Låta oss förundras av livets olika uttryck. Ögonblick av förundran är fönster mot en större verklighet.

• VISA SJÄLVMEDKÄNSLA

När vi slutar hacka ned på oss själva minskar stressen i våra kroppar. Självkritik är en energitjuv! När vi visar medkänsla med oss själva mår vi bättre. Värme och vänlighet inåt är också nycklar till frid och framtidstro.

• BE OM HJÄLP

Vi behöver inte vara ensamma i vår oro eller sårbarhet. Ett tecken på andlig styrka är att vi vågar be om hjälp när vi har det svårt. Goda samtal med en medvandrare ger ofta kraft och förnyat mod.

• BLI BÄRARE AV HOPP

Hopp är inte bara en känsla utan ett uppdrag. Vi kan aktivt förmedla hopp genom att se och bekräfta varandra, sprida ljus och värme omkring oss. Det är aldrig för sent att hoppas.

Vår psykologiska utveckling fortsätter hela livet, även om det inte sker av sig själv. Samtidigt lever vi i en värld som blir alltmer komplex, med snabba förändringar. Hur ska vi hitta rätt? Verktuget är att utmana vårt eget jag, menar psykolog Kristina Elfhag. Och tar bland annat Elena Ferrantes bok *Min fantastiska väninna* som exempel.

”Du blir aldrig färdig, och det är som det skall”

Text Pernilla Fredholm | Bild Per Hardestam

De flesta av oss vet hur viktig barnets utveckling är, med alla olika kunskapsprång: utforskande, trotsålder, pubertet, frigörelseperiod, tonårsuppror, självreflekterande och så 25-årsåldern, då vi räknar med att hjärnan mognat till vuxen. Men sen då?

– Visst vet vi ju att vi utvecklas även som vuxna, men vi har inte haft några riktigt bra begrepp för utvecklingen efter 30, menar Kristina Elfhag, psykolog och författare.

BARNETS FANTASI OCH LEK, tonåringens väg att hitta sig själv genom andra samt den första vuxenfasen, den socialiserande fasen, följs av skedet att bryta sig loss för en mer ”självledande” fas. Först i denna självledande fas blir vi självständiga och kritiskt tänkande vuxna, ett steg som innebär den mest märkbara omvandlingen i vuxenlivet. Fast medan utvecklingen är tydlig i yngre åldrar kan den vara desto mer diffus när vi är äldre – eftersom vi saknat begrepp för utveckling i vuxenlivet.

– Utveckling sker på djupet och under lång tid, och man är oftast inte alls medveten om den, konstaterar Kristina.

Om detta skriver hon i sin bok *Livsutvecklingens psykologi*, som kom 2019. I boken betonas att det ofta är dissonanser, alltså signaler om att något skaver och känns fel, som gör att vi tar oss vidare. Den egna livssituationen börjar kanske kännas för begränsad och trång och individen får ett frihetsbehov och vill ta sig ut, bort mot en annan och större värld. Ibland kan det handla om en närmast existentiell kris där personen stått stilla för länge och inte känner mening med sitt liv eller det hen gör. Eller så drabbas hen av något som skakar om och ändrar förutsättningarna, som en skilsmässa eller svår sjukdom.

– Då tvingas vi ompröva hela tillvaron och se saker på nya sätt. En kris kan vara ett inslag på en utvecklingsväg, men det kanske vi inte ser förrän i efterhand. Det finns alltså skäl att ha en mer hoppfull syn på livets svårigheter än vi generellt har.

Utveckling drivs också av det som skapar mening. För att tillvaron ska bli begriplig för oss och upplevas som meningsfull, tolkar vi den utifrån det vi kan förstå just där och då. Bland annat utifrån grupptillhörighet, auktoriteter och vissa ”sanningar”, det vill säga uppfattningar vi införlivat från omgivningen.

Händelser som gör att det vi tänker och tror inte längre upplevs som tillräckligt kan alltså inträffa, och då börjar det skava och gnissla i oss. Om vi accepterar att vår tidigare uppfattning behöver revideras eller förändras utvecklas vi, vilket de flesta av oss gör i varierande utsträckning. Men förändring sker inte automatiskt, utan vi kan behöva träna oss i den, menar Kristina. Exempelvis genom att reflektera kring oss själva:

– Vi behöver inse att vi kan förändras och förbättra oss själva, istället för att bara försvara oss och tycka att vi har rätt. Att träna på att ta in olika perspektiv, fråga sig själv hur man kan se på en situation från ett helt annat håll. Var och en kan försöka att inte begränsa sitt umgänge till en grupp där alla tycker lika, har samma livsstil och värderingar, och bara bekräftar varandra. Vi kan alla öva oss i att ta in information från olika håll, inte endast det som passar med våra invanda inställningar.

VI KAN OCKSÅ SÖKA KÄLLOR i kulturen som kan berika vårt inre, exempelvis litteraturen, tipsar Kristina. Litteraturens berättelser ger en inre näring, lockar oss att engagera oss i andras öden och lämna oss själva ett tag. Samtidigt finns här många beröringspunkter i de universella teman berättelserna behandlar. Detta behöver vi, särskilt i en tid av väldigt artificiella ”levnadsrapporter” på sociala medier. Berättelserna formulerar istället det mänskliga, når oss på något plan och kan bli både läkande och inspirerande, ge kraft. Kristina tar Elena Ferrantes karaktär Lenu som exempel, i romanen *Min fantastiska väninna*. Trots vännen Lilas begåvning, är det Lenu som tar det mödosamma steget in i ett självledande jag.

– Lenu illustrerar ett viktigt språng i vuxenlivet, nämligen att reflektera,

**-JAG TRIVS BRA
BLAND MINA KOMPISAR.
VI TYCKER LIKA OM
NÄSTAN ALLT!**

**-DET ÄR SÅ
INTRESSANT,
SÅ MÅNGA SOM
INSPIRERERAR
TILL NYA
SYNSÄTT!**

**- JAG KAN INTE LÄNGRE
HÅLLA MED. JAG ÄR AV
ANNAN ÅSIKT!**

SOCIALISERAD FAS

Jag är mina relationer och följer det föreskrivna

Börjar i tidiga tonår. Egna önskningar kan sättas åt sidan för att få ingå i gruppen och för att bygga djupare relationer. Identiteten skapas ur grupp-sammanhang vi tillhör. Vi tar till oss samhällets värderingar och påbud för hur man bör vara och vad man ska följa.

SJÄLVLEDANDE FAS

Jag har en egen identitet och gör aktiva val

Under vuxenlivet kan vi kliva ur den gemensamma sfären. Gruppens ramar känns alltför begränsade och vi tar språnget till något mer eget, med en egen identitet. Vi kan driva en egen linje i livet och i ökad utsträckning skapa vår egen tillvaro genom aktiva val.

TRANSFORMERANDE FAS

Jag rymmer många identiteter och omfamnar paradoxer

Några kommer senare i livet in i denna fas, ofta som resultat av en kris. Vi går bortom det tidigare jaget, inser hur vi har inslag av det mesta inom oss och kan i ökad utsträckning förhålla oss till en föränderlig värld av system och processer. Det vi försöker fånga med begreppet visdom hör till denna fas.

syna sina antaganden, få ökat perspektiv och gå mot större världar. Hon bryter sig ut och skapar mer av ett eget liv. Den högre utbildningens krav på vår förmåga att se olika perspektiv och reflektera är också betydelsefull för utvecklingen, vilket också märks hos Lenu.

Samtidigt blir vår omvärld mer och mer komplex och svår att greppa; det finns sällan enkla lösningar på de utmaningar vi ställs inför. Det kan handla om alltifrån miljö och ekonomi till etnicitet och existentiella frågor. För att kunna hantera detta behöver vi en ny utgångspunkt, och en förståelse för system. Pandemin har visat att vi plötsligt kan göra en massa förändringar och släppa begränsande föreställningar, poängterar Kristina. Som till exempel att vuxna människor behöver infinna sig på en arbetsplats för att ledningen ska kunna lita på att de arbetar. I själva verket behövs en frihet för att vi ska kunna leda oss själva och åstadkomma ett meningsfullt bidrag som mer vuxna:

– Den psykologiska livsutvecklingen behövs för att klara av att göra det

bästa av både våra enskilda liv och vår värld. En ökad förmåga att hantera komplexitet och greppa en större helhet gör oss bättre rustade att lösa problem i vår värld.

Senare i vuxenlivet kan vi gå mot en ökad förståelse för tillvaron som också kan uttryckas i termer av visdom, fortsätter hon, en transformerande fas. Det kan handla om att se hur allt är sammanvävt i system där ingenting existerar isolerat.

– Och ge en vidgad upplevelse av verkligheten som en ständigt föränderlig process där inget är statiskt, och där förutsättningarna förändras hela tiden. Vilket också innebär en tolerans för tvekan. Det finns inte säkra svar eller fasta lösningar, för de behöver ständigt omprövas.

FOTNOT: Citatet i rubriken är från Tomas Tranströmers dikt "Romanska bågar".

Östmark

Bolstad

Prästgårdar i dag: Östmark är ännu är prästboställe, Bolstad fylls med kulturevenemang och Ölme är hotell med välrenommerad restaurang.

Ölme

Det fanns en tid då varje församling hade en prästgård – med präst i. Ofta fanns också komministerboställe och klockargård där andra av kyrkans män bodde. På den tiden var de bara män, kvinnorna i kyrkan arbetade oavlönat i det tysta.

Prästgårdar – finns dom?

Text Ulrik Scheller

Första halvan av 1900-talet var prästgårdarnas storhetstid. Prästgårdarna var många och självklara centralpunkter för kyrkans verksamhet. Pastorsexpeditionen låg här, synjutor och kyrkoråd träffades här och här hölls också både dop, bröllop och själavårdssamtal. Prästgården var lika mycket arbetsplats som familjebostad.

Som mest fanns runt 130 prästgårdar i Karlstads stift, 1974 var de 66, 2013 var de 21 och i skrivande stund äger stiftet nio prästgårdar. Tre används som församlingshem och tre är på väg mot nya öden, så det finns bara tre som fortfarande är tjänstebostäder: i Frändefors i södra Dalsland, i Östmark nordväst om Torsby och i Ekshärad norr om Hagfors.

PRÄSTGÅRDARNAS historia börjar under tidig medeltid när Sverige gradvis kristnas. Först byggdes kyrkan av ordsbefolkningen. För att få en präst skänkte traktens bönder mark och byggde hus, så att prästen och hans tjänstefolk kunde försörja sig.

I landskapslagar från 1200- och 1300-talen står hur många och vilka hus som skulle finnas på en prästgård. Stuga, stekarhus, lada, sädeslada, visthus, sovstuga och fåhus var vanligt och församlingen skötte underhållet.

Magnus Erikssons landslag från år 1350 gällde hela riket och där fanns kraven på sju hus till varje prästgård med.

På 1720-talet stipulerades huvudbyggnadens storlek; normalt 15,3x7

meter med en invändig takhöjd på 2,3 meter. Det var rejält stora hus för tiden och motsvarades av de tjänstebostäder som majorer och överstelöjtnanter fick.

I MÅNGA FÖRSAMLINGAR anställdes med tiden hjälppräster, kaplaner, som fick bo i prästgården eller så byggdes särskilda, men mindre, kaplanboställen åt dem. För att sköta klockringningen anlätades klockare, som också vårdade kyrkan och inventarierna. Från 1600-talet fick klockaren undervisa i och leda sången i kyrkan.

En annan uppgift var att lära ungdomar att läsa och skriva. Det var en kvalificerad tjänst, som ibland besattes av utbildade präster. Församlingen stod också med ett klockarboställe i blygsammare storlek än prästgården.

Prästerna var alltså i gamla tider också jordbrukare, ofta med en av socknens större gårdar. Inte förrän 1862 kom en prästlöneförordning som gjorde att prästyrket renodlades och marken arrenderades ut. Prästen fick delvis betalt in natura från prästgårdens odlingar och djurhållning. Först 1910 infördes ren kontantlön till prästerna, men prästgården som tjänsteförmån blev kvar ända in i våra dagar.

Från 1932 var församlingarna inte längre tvungna att hålla med tjänstebostad, men i praktiken hade de flesta präster det ändå. Från 50-talet började antalet tjänsteboställen minska rejält.

De flesta prästgårdar har sålts som

privatbostäder, men några har fått helt andra användningsområden. I Nybble, söder om Kristinehamn och i Frändefors i Dalsland har prästgårdarna blivit församlingshem. Fryksände prostgård i Torsby används till många olika kyrkliga och kommunala verksamheter. Ölme prästgård, väster om Kristinehamn, är numera finkrog med övernattningsrum. I dalsländska Brälanda har prästgården också blivit café, alldeles invid 45:an.

EN OVANLIG användning av en före detta prästgård finns i Bolstad i sydöstra Dalsland. Där tog föreningen Bolstad Prästgård Vänner över år 2000 och har nu en omfattande programverksamhet med föreläsningar, filmvisningar, musikevenemang med

mera. Prästgården har blivit ett kulturhus!

FRAMTIDEN FÖR prästgårdarna finns helt klart utanför kyrkan. Några är numera moderna villor i bruksorter som Storfors och Björneborg. De kanske inte blir ihågkomna som prästgårdar.

Andra prästboställen är pampiga, nästan herrgårdslika, som Väse, Ölme, Nor, Bolstad och Högsäter. Nästan en tredjedel av alla prästgårdar som funnits är kulturminnesmärkta.

Stiftsantikvarie Erika Hedenskog skulle gärna se att fler kommuner upprättade områdesplaner runt kyrkor och tidigare prästgårdar:

– Det är många fina, kulturhistoriska miljöer kring kyrkor och prästgårdar som är väl värda att bevara!

Östmark – en av få prästgårdar med präst i

I Östmark bor kyrkoherden Johan Bonander med familj. När de flyttade in 2006 hade han fått tjänst som komminister i Östmarks församling. Det fanns ett starkt önskemål att hans familj skulle bo i prästgården. Till en början fanns arkiv här och vissa kyrkliga aktiviteter som konfirmandträffar, syföreningsträffar och själavårdssamtal hölls i prästgården. Skiftet till rollen som kyrkoherde för hela pastoratet innebar att Johan numera har sitt tjänsteställe i Torsby, men prästgården nyttjas fortfarande vid behov för olika former av möten.

– För oss som har fem barn och båda jobbar inom kyrkan har prästgården också varit ett väldigt bra boende, berättar Johan.

– Det känns bra att bo i det pastorat jag verkar i, fortsätter han. Man lär känna bygden och människorna. Jag har varit både fotbollstränare och deltidstrandman och vill vara en del av vardagslivet även utanför kyrkan. Men det är långtifrån självklart för alla präster att tänka så.

-
- Som kyrkoherdens barn var man lite påpassad, berättar Esse (Carl Esias) Holmgren, född 1940 och uppvuxen på prästgården i Lungsund mellan Kristinehamn och Filipstad.
 - Men Sundsta låg avsides från kyrkbyn, så vi hade det ändå väldigt fritt.
-

Livet i prästgården

– musik, fest, möten

Text Ulrik Scheller | Bild Per Hardestam

Minnena från barndomen är ljusa. Han var lillebror med fyra systrar. Pappa Franz och mamma Aina flyttade till Lungsund 1937, efter kortare sejourer med tjänster i Uddeholm och Sunnemo. Ja, det var förstås bara Franz som hade tjänst, prästfrun förväntades att jobba ändå. Så fortsatte det ända tills Franz pensionerades 1972.

– Mamma hade ett väldigt stort och tungt ansvar för alla kyrkliga evenemang, särskilt runt högtiderna och den årliga syföreningsbazaren, berättar Esse.

Mamma Aina hade det mesta av ansvaret kring barnen och hushållet, som ständigt utökades med gäster i samband med sammanträden, bokcirklar, syjuntor och på somrarna ett konfirmandläger med 25 ungdomar som inneboende i flera veckor.

Esse tror att det ibland var svårt för mamma Aina i skuggan av Franz:

– Pappa var så älskad, men mamma fick alltid hålla sig i bakvattnet.

Huset fylldes också ofta av musik, fester och umgänge. Pappa Franz var en duktig sångare som sjungit i Orphei Drängar i Uppsala. Tillsammans med en vän sjöng han ofta ur Gluntarne när det var bjudningar medan mamma Aina ackompanjerade på piano.

Självklart skulle barnen hjälpa till med det mesta hemma i prästgården: klippa gräs, rensa köksträdgården, skotta snö, laga mat och diska. Någon hjälp med hus och trädgård från församlingen minns inte Esse. Tvärtom bekostade Holmgrens själva de förbättringar som gjordes.

Äldsta systemen Gunilla blev Franz inofficiella assistent på pastorexpeditionen, som låg i prästgården. Pappa Franz skrev under blanketter in blanco och sedan kunde Gunilla själv hantera många folkbokföringsärenden.

– På lördagskvällarna fick vi inte störa pappa, då förberedde han sin predikan, minns Esse.

– Visst kunde jag vara trött på jobb i trädgården eller snöskottning i stället för att vara med kompisarna, men jag har ändå svårt att hitta något negativt med att växa upp i prästgården, sammanfattar Esse.

DET VAR EN STRID STRÖM av besökare i prästgården. Ibland fick barnen hålla sig undan och vara tysta. När kyrkan renoverades och det nya församlingshemmet byggdes 1954 bodde – förstås – arkitekten och konservatorn tidvis i prästgården.

Efter nybygget flyttade en del kyrkliga möten och arrangemang från prästgården till församlingshemmet.

Esse förstod redan under uppväxten att prästgårdslivet skilde sig från andra barns liv i bygden, men han skulle inte vilja byta ut sin barndom:

– Att vara prästbarn var en gåva – vi var så nära föräldrarna och levde verkligen med i årets alla högtider.

Hela familjen, även pappa Franz, jobbade med odlingarna kring prästgården Sundsta i Lungsund.

10 GUDS BUD

i modern tappning

De tio budorden, eller tio Guds bud som man också säger, är de tio befallningar som Gud gav till Mose på Gamla testamentets tid. Du hittar dem i Bibeln, i 2 Mosebok 20:3-17 och i 5 Mosebok 5:6-21. Utan dessa etiska regler, som värnat livet i alla dess former, skulle omsorgen om medmänniskan varit mindre och världen en hårdare och kyligare plats. För att levandegöra dem har biskop emeritus Lennart Koskinen gett dem en modern tolkning.

<p>1:a budet</p> <p><i>"Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig"</i></p> <p>Tolkas: Inrikta ditt liv på den Gud som är alltings ursprung och mål.</p>	<p>2:a budet</p> <p><i>"Du skall inte missbruka Herrens, din Guds namn, ty Herren kommer inte att lämna den ostraffad som missbrukar hans namn"</i></p> <p>Tolkas: Använd Guds namn endast i det godas tjänst.</p>	<p>3:e budet</p> <p><i>"Tänk på att hålla sabbatsdagen helig"</i></p> <p>Tolkas: Ge dig själv regelbunden tid till vila och uppbyggelse.</p>	<p>4:e budet</p> <p><i>"Visa aktning för din far och din mor, så att du får leva länge i det land som Herren, din Gud, ger dig"</i></p> <p>Tolkas: Visa dina föräldrar respekt och kärlek så kan du förvänta dig detsamma av dina barn.</p>	<p>5:e budet</p> <p><i>"Du skall inte dräpa"</i></p> <p>Tolkas: Värna och vörda livet i alla dess former.</p>
<p>6:e budet</p> <p><i>"Du skall inte begå äktenskapsbrott"</i></p> <p>Tolkas: Var trogen mot din partner.</p>	<p>7:e budet</p> <p><i>"Du skall inte stjäla"</i></p> <p>Tolkas: Respektera andras egendom och rättigheter.</p>	<p>8:e budet</p> <p><i>"Du skall inte vittna falskt mot din nästa"</i></p> <p>Tolkas: Visa dig pålitlig i tanke, ord och handling.</p>	<p>9:e budet</p> <p><i>"Du skall inte ha begär till din nästas hus"</i></p> <p>Tolkas: Dela din medmänniskas glädje över att hon har fått en bra bostad.</p>	<p>10:e budet</p> <p><i>"Du skall inte ha begär till din nästas hustru, eller hans slav eller slavinna, hans ox eller hans åsna eller något annat som tillhör din nästa"</i></p> <p>Tolkas: Tillåt dig att vara glad åt att det gått din medmänniska väl i livet.</p>

Budorden och nya testamentet

I Nya testamentet sammanfattas budorden i det dubbla kärleksbudet, "Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta och med hela din själ och med hela din kraft och med hela ditt förstånd, och din nästa som dig själv." (Lukasevangeliet 10:27) och i den gyllene regeln, "Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem. Det är vad lagen och profeterna säger." (Matteusevangeliet 7:12)

NYFIKEN PÅ MER?

Knappt 20 minuter in i programmet *Nordegren & Epstein* i P1 kan du höra bland annat Lennart Koskinen berätta mer om budorden: sverigesradio.se/avsnitt/1585738

KYRKNYTT FRÅGAR NOMINERINGSGRUPPERNAS FÖRSTANAMN PÅ STIFTSLISTAN:

Vad ska kyrkan göra för att fortsätta vara viktig för människor?

VAL TILL STIFTSFULLMÄKTIGE

Borgligt alternativ (BA)

- Värna församlingarna och gudstjänstlivet, sprida kunskap om kristen tro och vårda kulturarvet. Värna om volontärer och diakoni.

Stiftets förstanamn: Jan Wahlberg, 72 år, präst

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 4

Partipolitiskt engagemang: Nej

Centerpartiet (C)

- Kyrkan ska finnas i livets vardag och vara en mötesplats med gemenskap och glädje, och där man får stöd då livet känns svårt.

Stiftets förstanamn: Benny Ahremark Persson, 68 år, statlig tjänsteman

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 45

Partipolitiskt engagemang: Förtroendeuppdrag för C i Karlstad kommun och Region Värmland

Fria liberaler i Svenska kyrkan (FiSK)

- Kyrkans framtid säkras genom människokärlek och evangelietrohet och genom att se-lyssna-agera, ge röst åt utsatta och värna skapelsen.

Stiftets förstanamn: Rune Wallmyr, 67 år, präst

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 4

Partipolitiskt engagemang: Nej, men medlem i Liberalerna

Frimodig kyrka (FK)

- Predika evangeliet om Jesus Kristus så att människor kommer till tro. Fira nattvard och be. Visa diakonal omsorg. Forma lärjungar.

Stiftets förstanamn: Ingemar L. Scott, 67 år, präst

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 7

Partipolitiskt engagemang: Tidigare förtroendevald för KD i Kungälv och Göteborg, inte längre medlem

Kristdemokrater i Svenska kyrkan (KR)

- Vara en levande kyrka nära människor. Med gemenskap och undervisning så att tron stärks, och värna rikt diakonalt arbete och gudstjänstliv.

Stiftets förstanamn: Stig-Arne Persson, 63 år, ekonom

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 20

Partipolitiskt engagemang: Förtroendevald för KD i Karlstad kommun och Region Värmland

Miljöpartister i Svenska kyrkan (MPSK)

- Kyrkans förvaltare ska ske solidariskt med skapelsen. Kyrkan kan inte predika en sak i kyrkan och kalhugga skog utanför.

Stiftets förstanamn: Lars-Ola Westerlund, 48 år, miljövetare

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 8

Partipolitiskt engagemang: Förtroendevald för MP i Forshaga kommun

Partipolitiskt obundna i Svenska kyrkan (POSK)

- Vara en lättillgänglig och engagerad kyrka där människor möts av hoppet, omfattas av kärlek och hittar en tro som bär.

Stiftets förstanamn: Stig Axelsson, 75 år, präst

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 7

Partipolitiskt engagemang: Nej

Socialdemokraterna (S)

- Vara välkomnande och öppen, för att kunna möta alla människor i deras vardag. Och i allt vi gör ska vi ha barnens bästa för ögonen.

Stiftets förstanamn: Inga-Lill Röhr, 72 år, kostansvarig

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 12

Partipolitiskt engagemang: Förtroendevald för S i Kristinehamns kommun och Region Värmland

Sverigedemokraterna (SD)

- Ha medlemmarna i fokus, en kyrka mitt i byn med gemenskap, stöd och trygghet, tro och tradition, krishanteringsstöd och kulturarv.

Stiftets förstanamn: Anders Skogberg, 57 år, civilingenjör

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 4

Partipolitiskt engagemang: Förtroendevald för SD i Arvika kommun och Region Värmland

Vänstern i Svenska kyrkan, ViSK

- Vara en meningsfull mötesplats med aktiviteter för människor i alla åldrar. Och främja integrationen genom mellanmännsliga möten.

Stiftets förstanamn: Lina Ahl, 38 år, lärarstudent

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 0

Partipolitiskt engagemang: Förtroendevald för V i Hammarö kommun

Öppen kyrka – en kyrka för alla (ÖKA)

- Ge hopp, mening och tro på att Jesus är med. En kyrka där alla människor är lika viktiga och där ansvaret för vår jord är en självklarhet.

Stiftets förstanamn: Sigge Widekärr, 42 år, präst

Antal år som förtroendevald i kyrkan: 7

Partipolitiskt engagemang: Nej

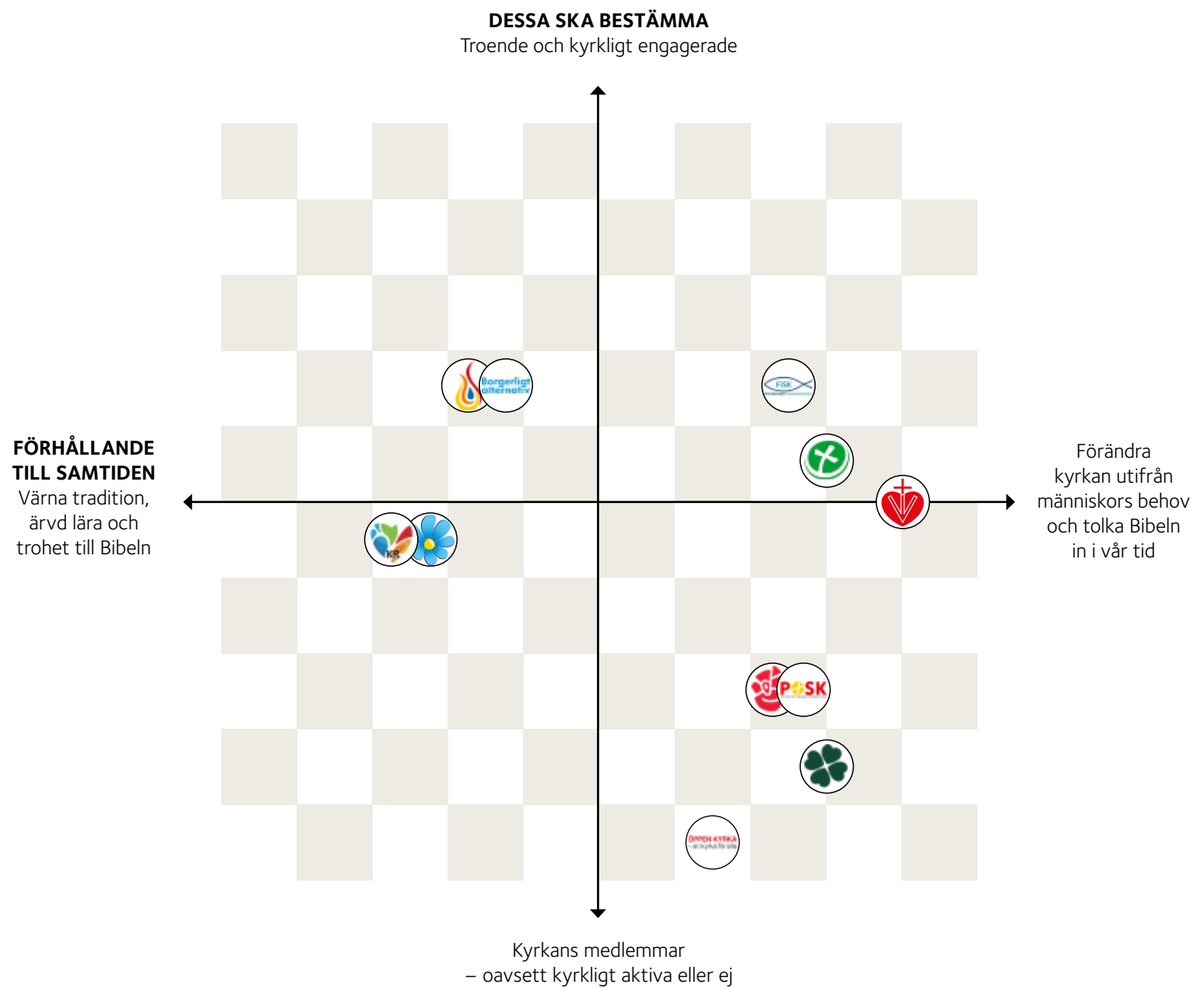
FOTNOT:

Nomineringsgrupper är kyrkans motsvarighet till partier.

Söndagen den 19 september är det kyrkoval. Då röstar Svenska kyrkans medlemmar om vad kyrkan ska göra och vad det får kosta. De nomineringsgrupper som ställer upp vill på olika sätt forma Svenska kyrkan, men de tycker olika om hur kyrkan ska formas. Vem som ska bestämma i kyrkan och förhållandet till samtiden är två tydliga skiljelinjer.

Text Helena Söderqvist

SKILJELINJER För att försöka visa de ideologiska skillnaderna bland nomineringsgrupperna i stiftsfullmäktige har Kyrknytt brett gruppernas förstanamn pricka in sig på diagrammet nedan.

Att välja ja eller nej är svårt. Och förenklat. Men det visar ändå på viktiga skillnader. Tillsammans med diagrammet på föregående sida går det att orientera sig överskådligt bland de elva olika nomineringsgrupper som slåss om väljarna i årets kyrkoval till Karlstads stift.

Likheter och skillnader i 5 viktiga frågor

	BA	C	FISK	FK	KR	MPSK	POSK	S	SD	VIK	ÖKA
1 SKA KYRKANS MEDLEMMAR FRITT FÅ VÄLJA FÖRSAMLING?	JA	NEJ	JA	JA	NEJ	avstår	NEJ	NEJ	NEJ	JA	NEJ
2 SKA KYRKANS EKONOMISKA ÖVERSKOTT GÅ DIREKT TILL FÖRSAMLINGARNA?	JA	NEJ	JA	JA	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ	JA	NEJ
3 SKA KYRKAN BEHÅLLA RÄTTEN ATT VIGA HOMO- OCH HETEROPAR?	JA	JA	JA	avstår	JA	JA	JA	JA	JA	JA	JA
4 SKA DAGENS VALSYSTEM ÄNDRAS OCH LIKNA ANDRA IDEELLA ORGANISATIONERS?	NEJ	NEJ	JA	JA	NEJ	NEJ	JA	NEJ	NEJ	NEJ	NEJ
5 SKA KYRKAN TA STÄLLNING I POLITISKA SAMHÄLLSFRÅGOR?	NEJ	JA	JA	JA & NEJ	NEJ	JA	JA	JA	NEJ	JA	JA

1

SKA KYRKANS MEDLEMMAR FRITT FÅ VÄLJA FÖRSAMLING?

Kyrkans medlemmar kan delta i aktiviteter i vilken församling som helst. Men medlemsavgiften går till den församling personen bor i, folkbokföringsadressen styr.

Det finns de som vill kunna välja att tillhöra en specifik församling, till exempel där man är född eller bor på sommaren. Motståndarna till en sådan förändring tycker att den geografiska anknytningen är viktig. En församling har ansvar för alla som bor och verkar inom området. Om inte pengar och ansvar följs åt befaras att vissa församlingar dräneras ekonomiskt.

2

SKA KYRKANS EKONOMISKA ÖVERSKOTT GÅ DIREKT TILL FÖRSAMLINGARNA?

En stor del av kyrkans pengar kommer från skog och aktier. I dag styr stiftet och kyrkokansliet i Uppsala över hur tillgångarna fördelas. Församlingarna får en viss procent av avkastningen och kan söka särskilda bidrag utifrån olika behov.

Ett säkert och solidariskt system som är långsiktigt hållbart och utjämnar skillnader, tycker vissa. Andra ser en växande byråkrati och ett toppstyrt system som pressas på organisationen. De vill se att pengarna i större utsträckning går direkt till församlingarna utan att passera de centrala nivåerna.

3

SKA KYRKAN BEHÅLLA RÄTTEN ATT VIGA HOMO- OCH HETEROPAR?

Könsneutrala äktenskap har varit godkända i Svenska kyrkan sedan 2009. Men begreppet äktenskap tolkas fortfarande olika och det finns en samvetsklausul. Ingen präst kan tvingas att viga par mot sin vilja, det gäller både homo- och heteropar.

Så länge klausulen finns kvar vill alla behålla vigselrätten. Men om det ställs krav på att alla präster måste viga kommer frågan åter att bli aktuell. Alternativet, anser somliga, skulle då vara en välsignelseakt istället för som i dag en juridiskt bindande vigselakt.

4

SKA DAGENS VALSYSTEM ÄNDRAS OCH LIKNA ANDRA IDEELLA ORGANISATIONERS?

Kyrkovalen organiseras på samma sätt som de allmänna valen. Alla medlemmar som fyllt 16 år har en röst till respektive nivå: församling, stift och kyrkomöte.

Det är ett demokratiskt system som ska behållas, tycker vissa. Andra anser att kyrkan ska styras på samma sätt som övriga ideella organisationer. Medlemmar på lokal nivå väljer då sina representanter och sedan utser styrelsen vilka som ska sitta på övriga nivåer. Det ger ökat inflytande för de aktiva, blir billigare och markerar avstånd mot det partipolitiska livet.

5

SKA KYRKAN TA STÄLLNING I POLITISKA SAMHÄLLSFRÅGOR?

Kyrkans plats i samhällsdebatten diskuteras ofta. Med evangeliet som grund uttalar sig kyrkan och dess ledare i olika samhällsfrågor. Men hur långt är det lämpligt och möjligt att gå? En stor och bred folkkyrka, där många olika åsikter ryms, kan den tala med en röst när det till exempel rör aktuella frågor som klimat och integration?

En kyrka som tar strid för människovärdet och skapelsen behövs, menar vissa. Andra hävdar att det blir partipolitik som inte hör hemma i kyrkan.

Svenska kyrkan

Kyrkovalet 2017

Svenska kyrkan är Sverige största medlemsorganisation med 5,8 miljoner medlemmar. Den styrs demokratiskt och är beroende av människors engagemang. Genom kyrkovalet väljer medlemmarna vilka som ska företräda dem i kyrkomötet, stiftsfullmäktige och kyrkofullmäktige de kommande fyra åren.

Vilka går det att rösta på?

I ÅRETS VAL kan den som bor i Karlstads stift välja mellan 12 nomineringsgrupper till kyrkomötet. Jämfört med förra valet 2017 är Alternativ för Sverige och Vänstern i Svenska kyrkan nyttkomna.

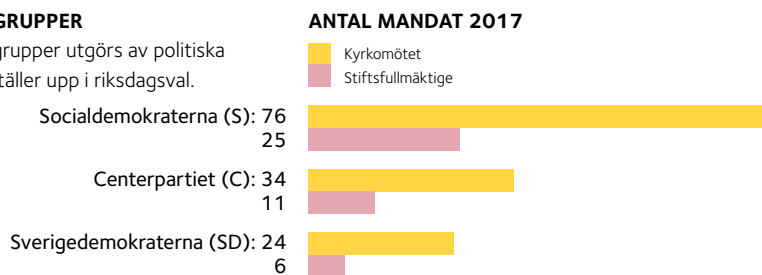
I Karlstads stiftsfullmäktige ställer 11 nomineringsgrupper upp. Nykomlingen här är Vänstern i Svenska kyrkan. Antalet grupper som går att välja mellan på den lokala nivån varierar.

Så här ser det ut i dag

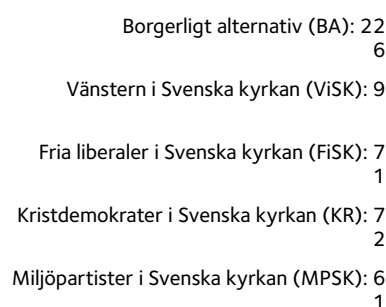
Den här mandatperioden, 1 januari 2018 till 31 december 2021, finns det 11 olika nomineringsgrupper i kyrkomötet och 10 i Karlstads stiftsfullmäktige. Av tabellen framgår hur mandaterna fördelades efter förra valet. På nationell nivå är (S) och (POSK) störst, och i Karlstads stift (S) och (C).

PARTIPOLITISKA GRUPPER

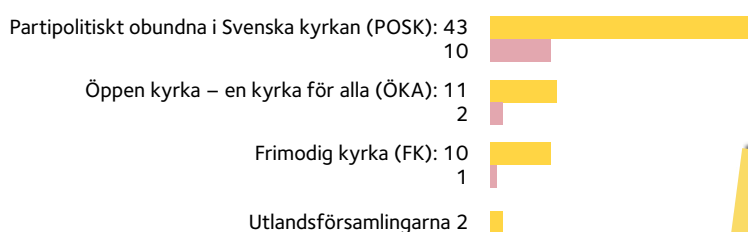
Dessa nomineringsgrupper utgörs av politiska partier som också ställer upp i riksdagsval.

AVKNOPPNINGAR FRÅN POLITISKA PARTIER

RENT KYRKLIGA GRUPPER

Totalt antal mandat Kyrkomötet: 251

Totalt antal mandat Stiftsfullmäktige: 65

Hur mycket makt har nomineringsgrupperna och de personer som väljs?

DET SPELAR STOR ROLL vilka nomineringsgrupper och personer som väljs. På lokal församling-nivå påverkar det direkt vad kyrkan på orten gör för satsningar och prioriteringar.

På regional stiftsnivå fattar de förtroendevalda beslut om bidrag till renoveringar av kyrkor, samordning av olika typer av stöd för till exempel härbärgen vintertid, stöd för funktionsnedsatta, hjälp till flyktingar och integration, klimatsatsningar och så vidare.

På nationell nivå fattas övergripande beslut som påverkar hela Svenska kyrkan.

Ett sådant exempel är vilka psalmer som ska finnas med i psalmboken. Ett annat exempel är den så kallade samvetsklausulen om hur enskilda präster och diakoner får förhålla sig till frågor som kvinnliga präster eller samkönade äktenskap.

Hur många röstar?

2017 RÖSTADE 19,1 PROCENT av medlemmarna. 2013 röstade 12,8 procent. Valdeltagandet har ökat de senaste kyrkovalet men det är lågt jämfört med de allmänna valen. I det senaste riksdagsvalet röstade 87 procent.

Varför ha ett val när bara var femte röstar?

SVENSKA KYRKAN är en folkkyrka – allas kyrka. Det är det som evangelisk-luthersk betyder och som Svenska kyrkan kallar sig. Därför är det grundläggande att kyrkan styrs på demokratisk vis och att medlemmar har inflytande över viktiga beslut. Även om valdeltagandet hamnar på 20 procent är det över 900 000 personer som röstar.

Kyrkoval

6-19 SEP 2021

Tre olika val – hur funkar det?

Kyrkan styrs ungefär som landet. Den är demokratiskt uppbyggd och det finns tre olika nivåer – en lokal, en regional och en nationell nivå. Genom att rösta kan medlemmarna påverka vad kyrkan ska göra på de olika nivåerna.

1. KYRKOMÖTET – den nationella nivån

Valsedeln är gul

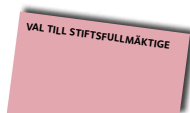

Kyrkomötet är Svenska Kyrkans högsta beslutande organ. De 251 förtroendevalda träffas två gånger om året och beslutar om frågor som rör hela Svenska kyrkan, till exempel kyrkans regelverk, den så kallade kyrkoordningen. Kyrkomötet bestämmer också budgeten för Svenska kyrkan på nationell nivå och utser kyrkostyrelsen.

Kyrkomötet kan inte fatta beslut i frågor som faller inom församlingarnas eller stiftens ansvarsområden. Självstyret är starkt på de olika nivåerna.

2. STIFTSFULLMÄKTIGE – den regionala nivån

Valsedeln är rosa

Stiftsfullmäktige är stiftets högsta beslutande organ och styr stiftets arbete. Det finns 13 stift i Sverige. Karlstads stift omfattar de båda landskapen Värmland och Dalsland. Stiftens uppgift är att främja och hjälpa församlingarna men också ha tillsyn över dem. På stiftet finns anställda som är specialiserade på teologi, pedagogik, skog, fastigheter, miljö med mera.

De förtroendevalda i stiftsfullmäktige beslutar om vad stiftet ska göra och hur pengarna ska användas. Stiftsfullmäktige i Karlstad består av 65 ledamöter och 45 ersättare. De har två ordinarie sammanträden per år. Stiftsfullmäktige utser stiftsstyrelsen som är stiftets verkställande organ.

3. KYRKOFULLMÄKTIGE – den lokala nivån

Valsedeln är vit

Kyrkofullmäktige är församlingens/pastoratets högsta beslutande organ och styr arbetet. Kyrkofullmäktige väljer vilka som ska sitta i församlingens/pastoratets kyrkoråd, som är det verkställande organet.

Församlingens viktigaste uppgift är att fira gudstjänst, undervisa i och berätta om kristen tro, samt att möta och hjälpa utsatta människor. Kyrkan ansvarar för dem som bor och vistas i församlingen. Alla som vill är välkomna att delta i kyrkolivet. Medlem däremot går bara att vara i den församling där man är folkbokförd. Det är också där man har sin rösträtt.

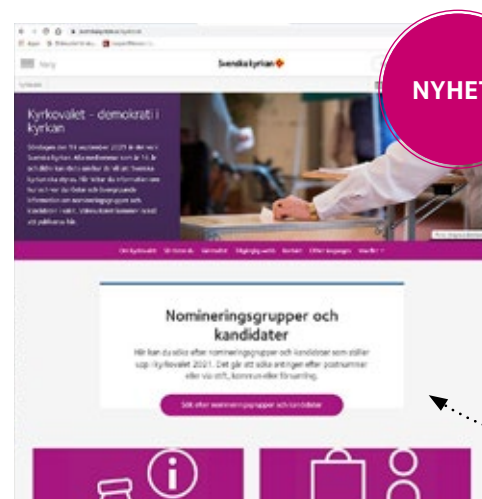
Hur gör jag för att rösta?

ALLA MEDLEMMAR FÅR ETT RÖSTKORT. Det skickas till folkbokföringsadressen och ska ha kommit fram senast 1 september. På röstkortet står det vilken församling du tillhör och till vilken vallokal du ska gå den 19 september.

Det går också att förtidsrösta i hela landet från den 6 september till och med valdagen.

Vilka får rösta?

MEDLEMMAR I SVENSKA KYRKAN som senast på valdagen har fyllt 16 år och är folkbokförda i Sverige. Det finns cirka fem miljoner som är berättigade att rösta i kyrkovalet den 19 september.

Vilka kan jag rösta på i min egen församling?

NYTT FÖR I ÅR är att du själv kan söka fram vilka som ställer upp i din församling och de andra två nivåerna genom ett enkelt verktyg på nätet.

GÅ IN PÅ: svenskakyrkan.se/kyrkoval

KLICKA PÅ: "Nomineringsgrupper och kandidater"

Du kan söka antingen på postnummer eller via stift, kommun och församling.

Stiftet och valnämnderna kan också ge information om vilka nomineringsgrupper och kandidater som ställer upp i de olika valen, men nomineringsgrupperna ansvarar själva för att nå ut till väljarna med information.